

ARHEOLOGIE

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE DIN SECOLUL IV E.N.

ÎN DEPRESIUNEA NEAMȚ

Vasile DIACONU*

Key words: Neamț Depression, the IVth century, Sântana de Mureș culture, Carpatian Cairns culture.

Depresiunea Neamțului, cunoscută și sub numele de Depresiunea Ozana-Topolița, după cele două cursuri de apă principale care o drenează, ocupă partea de nord a Subcarpaților Moldovei¹. Depresiunea este închisă la nord de Culmea Pleșu (915 m altitudine), la vest de Munții Stânișoarei, iar la est, prin culoarele depresionare deschise de râurile Ozana și Topolița, despărțite de Dealul Boiștea, comunică larg cu Valea Moldovei. În sud, depresiunea este închisă de masivul Corni (503 m alt.), iar peste înșeuarea subcarpatică de la Bălțătești-Crăcăoani se trece în Depresiunea Crăcăoani-Bistrița².

Privită în ansamblu, Depresiunea Neamț are un relief cu o pronunțată fragmentare deluroasă și un larg amfiteatru de terase, care însoțesc rețeaua hidrografică în care se află și ape salinizate³.

Bogata rețea hidrografică a generat un relief etajat de terase și pînteni cu pante abrupte, care au favorizat stabilirea și evoluția comunităților umane în această zonă încă din neoliticul timpuriu.

* * *

Cercetările sistematice, precum și recunoașterile de suprafață au permis identificarea și investigarea mai multor puncte arheologice specifice secolului IV. e.n., care ilustrează continuitatea locuirilor din secolele II-III e.n., când importante comunități ale dacilor liberi s-au stabilit și au evoluat în această zonă⁴.

Din punct de vedere cultural, descoperirile specifice secolului IV e.n. din Depresiunea Neamț prezintă trăsături ale culturii Sântana de Mureș, dar sunt cunoscute și necropole caracteristice Culturii Tumulilor Carpatici (CTC)⁵.

Cu acest prilej, încercăm să valorificăm și rezultatele propriilor recunoașteri arheologice de suprafață pe care le vom corobora cu vechile descoperiri, pentru a realiza un tablou cât mai complet al perioadei secolului IV e.n. din Depresiunea Neamț.

Cu excepția cercetărilor sistematice din necropolele tumulare ale CTC de la Nemțișor, nici un obiectiv al culturii Sântana de Mureș nu a fost cercetat prin săpături arheologice ci doar prin periegeze, fapt ce sporește gradul de relativitate al unora dintre observațiile noastre.

* * *

* Complexul Muzeal Județean Neamț - Muzeul de Istorie și Etnografie Tg. Neamț; str. Ștefan cel Mare, nr. 37, jud. Neamț, e-mail: diavas_n82@yahoo.com.

¹ V. Tufescu, *Subcarpații și depresiunile marginale ale Transilvaniei*, București, 1966, p. 81.

² *Ibidem*, p. 81-82.

³ I. Bojoi, I. Ichim, *Judetul Neamț*, București, 1974, p. 50-52.

⁴ Șt. Cucos, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Neamț*, în *MemAntiq*, XVIII, 1992, p. 5-61; Gh. Dumitroaia, *Materiale și cercetări arheologice din nord-estul județului Neamț*, în *MemAntiq*, XVIII, 1992, p. 63-143; V. Diaconu, *Recunoașteri arheologice de suprafață în zona orașului Târgu Neamț*, în *MemAntiq*, XXIV, 2007, p. 87-119.

⁵ V. Mihăilescu Bârliba, *Un nouveau groupe culturel sur le territoire de Roumanie. Les fouilles de Braniște-Nemțișor* (comm. de Vânători, dep. de Neamț), în *Dacia*, N.S., XXIV, 1980, p. 181-207.

A. Repertoriul descoperirilor.

1. Grumăzești (sat, com.) - Deleni.

În marginea satului, spre Târpești, cu prilejul cercetării așezării Starčevo-Criș din acest punct, au fost identificate și resturi de locuire specifice secolului IV, respectiv Sântana de Mureș.

Bibliografie: Șt. Cucoș, *Contribuții la repertoriul arheologic...*, p. 32.

2. Grumăzești (sat, com.) - La Hiza.

Pe malul stâng al pârâului Netezi, în marginea de nord a satului au fost recuperate fragmente ceramice lucrate la roată, dintr-o pastă cenușie cu microprundișuri în structură, specifice culturii Sântana de Mureș.

Bibliografie: V. Diaconu, *Recunoașteri arheologice de suprafață...*, p. 101, fig. 15/7, 8.

3. Curechiștea (sat, com. Grumăzești) - Teritoriul satului.

Într-un punct neprecizat de pe teritoriul satului a fost semnalată o așezare specifică culturii Sântana de Mureș.

Bibliografie: Șt. Cucoș, *Contribuții la repertoriul arheologic...*, p. 33.

4. Topolița (sat, com. Grumăzești) - Marginea satului.

Pe terasa joasă a Topoliței, în marginea estică a satului, pe ambele maluri ale apei au fost recoltate fragmente ceramice, dintre care se remarcă un fragment ce provine de la un chiup, decorat cu linii incizate vârlurite. Au mai fost recuperate și câteva fragmente ceramice lucrate la roată, de culoare cenușie, specifice tot culturii Sântana de Mureș.

Inedite. Periegheză - V. Diaconu, 2007; Materialul arheologic se află la Muzeul de Istorie și Etnografie Tg. Neamț.

5. Boiștea (sat, com. Petricani) - La vest de sat.

În marginea satului, a fost descoperită o așezare din care s-a recoltat ceramică cenușie și cărămizie, caracteristică dacilor liberi. Tot în acest punct au fost descoperite și fragmente ceramice caracteristice pentru sec. IV.e.n.

Bibliografie: Șt. Cucoș, *Contribuții la repertoriul arheologic...*, p. 38.

6. Târpești (sat, com. Petricani)⁶ - Marginea satului.

În marginea vestică a satului, lângă o lizieră, au putut fi identificate mai multe fragmente ceramice, din pastă grosieră, specifice sec. IV. e.n.

Inedite. Periegheză - V. Diaconu, 2007; Materialul arheologic se află la Muzeul de Istorie și Etnografie Tg. Neamț.

7. Târgu Neamț (or.) - Islaz.

În partea estică a orașului, pe islazul dintre Tg. Neamț și Răucești, în apropierea unui mic afluent al râului Ozana s-au descoperit câteva vase lucrate la roată, specifice pentru cultura Sântana de Mureș. Se remarcă o ceșcuță, cu baza inelară și decorată cu registre lustruite.

Bibliografie: Gh. Dumitroaia, *Materiale și cercetări...*, p. 95, fig. 37/1.

8. Târgu Neamț (or.) - La Schiteanu.

Pe malul stâng al pârâului Adânc, în partea de sud-vest a orașului, la hotarul cu com. Vânători, au fost recuperate fragmente ceramice lucrate la roată și cu mâna, specifice sec. IV. Se remarcă

⁶ Șt. Cucoș, *Contribuții la repertoriul arheologic...*, p. 38, menționează o așezare a culturii Sântana de Mureș pe teritoriul satului Țolici, com. Petricani, în punctul *Șipot-Mohorâtu*. În urma perighezei din acest an, realizată împreună cu dl. D. Garvăn de la Muzeul de Istorie și Arheologie din Piatra Neamț, în acest punct au fost identificate doar urmele unei așezări a culturii Precucuteni. În schimb, materiale ceramice de sec. IV au fost identificate în grădina fam. Lupașcu din Țolici.

unele fragmente ceramice lucrate la roată decorate cu brăie inelare sau alveolare. Tot aici au mai fost descoperite o fusaiolă lucrată dintr-un fragment ceramic, o mărgică de sticlă și un fragment de corn de cerb cu urme de prelucrare.

Inedite. Periegheză - V. Diaconu, 2008; Materialul arheologic se află la Muzeul de Istorie și Etnografie Tg. Neamț.

9. Târgu Neamț (or.) - Dealul Humulești.

Pe panta sudică a Dealului Humulești, situat la sud de oraș, au fost identificate resturile unei întinse așezări carpice, de pe cuprinsul căreia au fost recuperate și numeroase fragmente ceramice caracteristice pentru cultura Sântana de Mureș.

Bibliografie: V. Diaconu, *Recunoașteri arheologice de suprafață...* p. 105-106.

10. Vânători Neamț (sat, com.) - La izvoare.

În marginea estică a satului, pe terasa a doua a râului Ozana, la poalele Dealului Olaru, au fost recuperate numeroase fragmente ceramice din sec. IV. Se remarcă multitudinea fragmentelor ceramice care provin de la vase de mari dimensiuni, decorate cu linii incizate, dispuse vârlit.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 111, fig. 15/11.

11. Nemțisor (sat, com. Vânători-Neamț) - Braniște.

Pe malul stâng al râului Ozana, în marginea pădurii Braniște, la 1 km spre vest față de șoseaua Tg. Neamț-Poiana Teiului, a fost identificată o necropolă formată din 34 de tumuli. Din punct de vedere cultural, necropola de la Braniște aparține Culturii Tumulilor Carpatici (CTC).

Bibliografie: V. Mihăilescu-Bârliba, *Un nouveau groupe culturel sur le territoire de Roumanie...*, p. 181-207.

12. Nemțisor (sat, com. Vânători-Neamț) - Gura Secului.

Pe terasa a doua din stânga Ozanei, pe partea stângă a șoselei Tg. Neamț-Poiana Teiului, la 1 km față de punctul anterior, a fost identificat un alt grup tumular, compus din 9 movile, specific tot CTC.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 181- 182;

* * *

B. Așezări.

Prin intermediul recunoașterilor arheologice de suprafață au fost recuperate urme materiale caracteristice culturii Sântana de Mureș din 10 puncte, care pot fi considerate posibile așezări ale culturii amintite.

Din punct de vedere topografic, așezările culturii Sântana de Mureș se găsesc pe pantele sudice și estice ale dealurilor, sau pe terasele joase ale apelor. Din acest punct de vedere, constatăm o pondere crescută a așezărilor de secol IV e.n. mai ales în partea de est a Depresiunii Neamț, pe cursul mijlociu al Neamțului, dar și pe cursul Topoliței și al afluenților săi, care beneficiază de un sistem complex de terase, favorabile stabilirii comunităților umane. Ca și în cazul așezărilor carpice și cele ale culturii Sântana de Mureș sunt așezări deschise, care ocupă o suprafață variabilă, în funcție de aspectele topografice ale microzonei.

În unele cazuri, de pe suprafața așezărilor au fost recoltate bucăți de chirpic ars, care păstrează urme ale unor structuri lemnoase, fapt ce ilustrează modul de construcție al locuințelor din materiale ușoare, cum ar fi lemn, stuf, trestie, și care au fost lipite cu lut, amestecat, în unele cazuri, cu pleavă sau paie tocate.

În ceea ce privește materialul arheologic recuperat de pe suprafața așezărilor caracteristice pentru secolul IV din Depresiunea Neamț, ponderea ce a mai importantă o deține ceramica.

Ceramica descoperită în așezările Sântana de Mureș prezintă caracteristici comune cu celelalte descoperiri similare din arealul culturii amintite.

Pornind de la criteriul tehnologic, ceramica poate fi împărțită în două categorii principale: lucrată cu mâna și lucrată la roată.

Din categoria ceramicii lucrate cu mâna au fost recuperate puține fragmente ceramice (fig. 3/14), confecționate în general dintr-o pastă grosieră, ce conține multe cioburi pisate, nisip și chiar microprundișuri. Arderea a fost realizată în mediu oxidant, suprafața vaselor având o culoare neuniformă, brun-cărmizie cu pete roșcate. Prin modul de execuție, dar și prin repertoriul tipologic, ceramica lucrată cu mâna din cadrul culturii Sântana de Mureș ilustrează continuitatea elementului dacic autohton și pe parcursul secolului IV e.n.⁷.

Ceramica lucrată la roată cuprinde o serie tipologică complexă și poate fi împărțită la rândul ei în două subgrupe: ceramica zgrunțuroasă și ceramica fină.

Pasta din care a fost lucrată ceramica zgrunțuroasă conține mult nisip și pietricele, în proporții variabile. Vasele erau arse la cenușiu, cu diferite nuanțe, dar se întâlnesc și cazuri rare, când vasele au culoare cărmizie.

Repertoriul de forme al acestei categorii cuprinde în special vase mari și mijlocii, dintre care cele mai frecvente sunt vasele pentru provizii (fig. 2/1-3; fig. 3/1, 3; fig. 5/1, 3, 4). În multe cazuri, aceste vase au marginea superioară lătită, trasă spre interior, iar decorul constă din linii incizate dispuse vârlit, pe buza vasului și pe corpul acestuia (fig. 2; fig. 3/3; fig. 5/1, 3, 4). O pondere crescută a acestor vase se poate constata în așezarea de la Vânători-Neamț, punctul *La izvoare*, din care provin multe fragmente de chiupuri (fig. 2/1-3; fig. 5/1, 3, 4). Toate aceste vase de provizii își au originea în olăria dacică și romană mai veche, față de care au suferit anumite modificări.

Privitor la categoria ceramicii fine putem afirma că se întâlnește în cantități variabile de la o așezare la alta. Așa cum se constată în toate siturile culturii Sântana de Mureș, tehnologia de obținere a ceramicii fine este aceeași, fiind confecționată dintr-o pastă bine aleasă, omogenă și bine arsă la cenușiu și cenușiu-cărmiziu.

Tipologic, se întâlnesc fragmente ceramice care provin de la recipiente precum: căni, castroane, strecurători și diferite tipuri de oale cu corpul globular. În aproape toate așezările au fost identificate fragmente ceramice cu baza inelară (fig. 3/8, 11-13; fig. 4/a, b; fig. 5/11, 14).

Pentru această categorie ceramică decorul este rar întâlnit și este compus din benzi lustruite, brăie simple și alveolare (fig. 3/4, 5; fig. 4/a, b; fig. 5/10).

O categorie ceramică distinctă este cea de proveniență provincial-romană, reprezentată prin fragmente care provin în special de la amfore (fig. 3/7).

Din inventarul arheologic al așezărilor Sântana de Mureș care se găsesc în Depresiunea Neamț mai fac parte o fusaiolă plată (fig. 3/6; fig. 5/12), confecționată dintr-un fragment ceramic, o mărgică fragmentară de sticlă (fig. 3/10; fig. 5/13) și fragmente de coarne de cerb (fig. 3/9). Prezența acestor resturi osteologice, mai ales că unele dintre ele prezintă urme de prelucrare ne permit să presupunem existența unor ateliere de prelucrare a cornului de cerb, așa cum se întâlnesc în așezările de la Bârlad-Valea Seacă⁸, Dodești, Ivești, Fedești⁹.

C. Necropole.

În cadrul Depresiunii Neamț sunt cunoscute până la ora actuală doar două necropole specifice secolului IV e.n. Din punct de vedere cultural, acestea nu aparțin culturii Sântana de Mureș, ci sunt specifice Culturii Tumulilor Carpatici.

⁷I. Ioniță, *Elemente autohtone în cultura Sântana de Mureș (sec. IV. e.n.) din Moldova*, în *Carpica*, IV, 1971, p. 197-206.

⁸V. Palade, *Ateliere pentru lucrat piepteni din os din sec. al IV-lea e.n. de la Bârlad-Valea Seacă*, în *ArhMold*, IV, 1966, p. 261-277; Idem, *Noi ateliere de lucrat piepteni din corn de cerb în sec. IV e.n. de la Valea Seacă-Bârlad*, în *Carpica*, II, 1969, p. 233-252; Idem, *Așezarea și necropola de la Bârlad-Valea Seacă. Secolele III-V. Monografie*, București, 2004, p. 167-172.

⁹Idem, *Un nou centru de prelucrare a cornului de cerb în secolul al IV-lea e.n. la Fedești, com. Șuletea (jud. Vaslui)*, în *Carpica*, IV, 1971, p. 207-214.

Pentru că au fost deja publicate¹⁰, nu vom insista asupra acestor monumente funerare și vom face o scurtă prezentare a lor, pentru că se încadrează în intervalul cronologic care ne interesează.

Cele două necropole tumulare se află în partea de nord-est a Depresiunii Neamț, pe malul stâng al râului Neamț (fig. 1).

Necropola de la Nemțișor - *Braniște* cuprinde un număr de 34 de tumuli, dintre care 21 au fost cercetați, în mai multe campanii, de către Virgil Mihăilescu-Bârliba (fig. 6/1). Analizând dispunerea tumulilor în cadrul necropolei, observăm că sunt grupați în trei zone: 11 în partea de nord-est, 12 în zona centrală și ceilalți 11 în partea de vest¹¹. Cele trei grupe de tumuli pot să indice fie etapele de folosire ale necropolei, fie grupuri de înmormântări bazate pe legături familiale.

Cea de a doua necropolă este situată la aproximativ 1 km spre vest față de prima, în punctul *Gura Secului*¹², iar cei nouă tumuli identificați formează un grup unitar și sunt dispuși aproximativ liniar (fig. 6/2).

Ritul funerar practicat în cadrul acestor necropole este cel al incinerăției. Oasele arse ale defuncțiilor erau depuse în urne, alteori în gropi, dar și pe diferite suprafețe purificate prin foc. În cele mai multe cazuri, tumulii au fost construiți chiar pe locul unde avea loc incinerarea. În cele mai multe cazuri, tumulii atingeau înălțimea maximă de 1m, iar diametrul este cuprins între 8-14 m¹³. La ora actuală tumulii mai pot fi cu greu observați datorită intenselor lucrări agricole care au contribuit la aplatizarea acestora. La periegheza noastră din acest an, au putut fi recuperate puține fragmente ceramice atipice și numeroase pietre de râu provenite, probabil, din mantalele tumulilor.

Proporția cea mai însemnată în cadrul inventarului arheologic al celor două necropole o deține ceramica, împărțită în două mari categorii: locală și de import (fig. 7). Ceramica autohtonă este lucrată cu mâna sau la roata olarului și cuprinde un repertoriu bogat de forme, precum: ceștile, cupele, castroanele, oalele (fig. 7/1-5). Din categoria ceramicii de import amintim diferite tipuri de amfore, decorate cu caneluri și striuri (fig. 7/6-10).

În cadrul ceramicii se observă atât elemente de tradiție daco-carpică, elemente de factură Sântana de Mureș, dar și elemente de influență nordică, în special din cadrul culturii Przeworsk¹⁴.

D. Concluzii.

Pentru a concluziona, putem afirma că în cadrul Depresiunii Neamț secolul IV e.n. este bine reprezentat atât prin așezări, dar și prin necropole, care prezintă trăsături ale culturii Sântana de Mureș și ale Culturii Tumulilor Carpatici.

Existența unui număr important de obiective specifice perioadei amintite constituie un indiciu al continuității de locuire din sec. II-III, fapt argumentat și prin descoperirea în cadrul aceluiași așezări a unor materiale arheologice de factură carpică, dar și Sântana de Mureș.

În ceea ce privește CTC, descoperirile din acele două necropole de la Nemțișor își găsesc analogii apropiate în monumentele funerare de la Boroaia¹⁵, Târzia, Botoșana¹⁶.

Încă un element care merită menționat, este acela că și după secolul IV e.n. se poate vorbi de continuitate de locuire în arealul supus atenției, deoarece au fost identificate și câteva așezări specifice sec. V-VII¹⁷, care prezintă trăsături ale culturii Costișa-Botoșana-Hansca¹⁸. În mod cert,

¹⁰V. Mihăilescu Bârliba, *op. cit.*; Idem, *Noi date privind cultura tumulilor carpatici în România*, în *SCIVA*, 48/4, 1997, p. 309-339.

¹¹ Idem, *Un nouveau groupe culturel...*, fig. 3.

¹² Idem, *Noi date privind cultura tumulilor carpatici...*, fig. 4.

¹³ *Ibidem*, p. 312.

¹⁴ *Ibidem*, p. 319.

¹⁵ M. Ignat, *Contribuții la cunoașterea culturii Tumulilor Carpatici. Tumulul 1 din necropola de la Boroaia (jud. Suceava)*, în *SCIVA*, 50, 1-2, 1999, p. 55-66.

¹⁶ D. Gh. Teodor, *Civilizația romană la est de Carpați în sec. V-VII e.n. Așezarea de la Botoșana-Suceava*, București, 1984, p. 10.

¹⁷ Cercetările periegetice și cele sistematice au permis identificarea și investigarea unor așezări pe teritoriul comunelor Agapia (Gh. Dumitroaia, *op. cit.*, p. 70) și Vânători-Ungureni (I. Corman, *Sondajul arheologic de la Vânători-Neamț*, în *ArhMold*, XVII, 1994, p. 301-308). Șt. Cucoș, plasează eronat existența acestei din

așezarea cea mai reprezentativă din nord-estul județului Neamț, pentru perioada sec. V-VIII este cea de la Davideni¹⁹.

Un aspect interesant care ar trebui urmărit prin cercetările viitoare este cel referitor la apartenența culturală a unora dintre obiectivele amintite. Prezența celor două necropole ale CTC implică și existența unor așezări ale acestei culturi, care nu au fost deocamdată identificate. Este posibil ca unele dintre așezările presupuse a fi de tip Sântana de Mureș, să fie de fapt, specifice CTC.

ARCHAEOLOGICAL DISCOVERIES FROM THE IVTH CENTURY A. D. IN NEAMȚ DEPRESSION

In this article, the author presents the archaeological discoveries characteristic of the IVth century A.D. in Neamț Depression.

Due to the archaeological diggings and the surface researches, there were discovered 10 settlements of the Sântana de Mureș culture and 2 necropolies belonging to the Carpathic Cairns culture (CTC).

The settlements are located on the slopes of the hills and on the banks of the rivers. Numerous archaeological materials were salvaged from the settlements: pottery, objects of horn and glass. The pottery was made by wheel and by hand. The most common pottery types are: the mugs, the bowls, the vessels for provisions. Some vessels were decorated with lines incised in waves and with horizontal girdles.

The necropolies are located on the north side of the depression, on the left bank of the Neamț (Ozana) river. Thirty-four cairns were identified in the first necropole and nine cairns were examined in the second one. The funeral rite is cremation. The inventory of the cairns was made up by pottery, local and imported, coins and metallic objects. The results of the researches in the two necropolies were already made public by V. Mihăilescu-Bârliba.

List of illustrations:

Fig. 1 - The map of the discoveries belonging to the IVth century A.D. in Neamț Depression: 1, Grumăzești - Deleni; 2, Grumăzești - La Hiza; 3, Curechiștea - Teritoriul satului; 4, Topolița - Marginea satului; 5, Boiștea - La vest de sat; 6, Târpești - Marginea satului; 7, Tg. Neamț - Islaz; 8, Tg. Neamț - La Schiteanu; 9, Tg. Neamț - Dealul Humulești; 10, Vânători - La izvoare; 11, Nemțișor - Braniște; 12, Nemțișor - Gura Secului.

Fig. 2 - Pottery fragments: 1-7, Vânători-Neamț - La izvoare.

Fig. 3 - Pottery fragments, clay-spindle (6), stag horn (9), and glass bead (10): 1, 11, Tg. Neamț - Dealul Humulești; 2, 4-10, 14, Tg. Neamț - La Schiteanu; 3, Topolița - Marginea satului, 12, 13, Vânători-Neamț - La izvoare.

Fig. 4 - Cup: Tg. Neamț - Islaz.

Fig. 5 - Pottery fragments, clay-spindle (12) and glass bead (13): 1-10, Vânători-Neamț - La izvoare; 11-13, Tg. Neamț - La Schiteanu; 14, Tg. Neamț - Dealul Humulești.

Fig. 6 - The plan of the necropolies from Nemțișor: 1, Braniște; 2, Gura Secului (after V. Mihăilescu-Bârliba, 1997).

Fig. 7 - Pottery belonging to the Carpathic Cairns culture: 1-9, Nemțișor - Braniște (after V. Mihăilescu-Bârliba, 1980).

urmă așezări pe teritoriul satului Nemțișor (Șt. Cucoș, *op. cit.*, p. 60).

¹⁸I. Mitrea, *Observații privind sfârșitul culturii Sântana de Mureș și începuturile culturii Costișa-Botoșana-Hansa în stadiul actual al cercetărilor arheologice*, în *Carpica*, XXXIV, 2005, p. 131-142.

¹⁹Idem, *Comunități sătești la est de Carpați în epoca migrațiilor. Așezarea de la Davideni din sec. V-VIII*, în *BMA IX*, Piatra-Neamț, 2001.

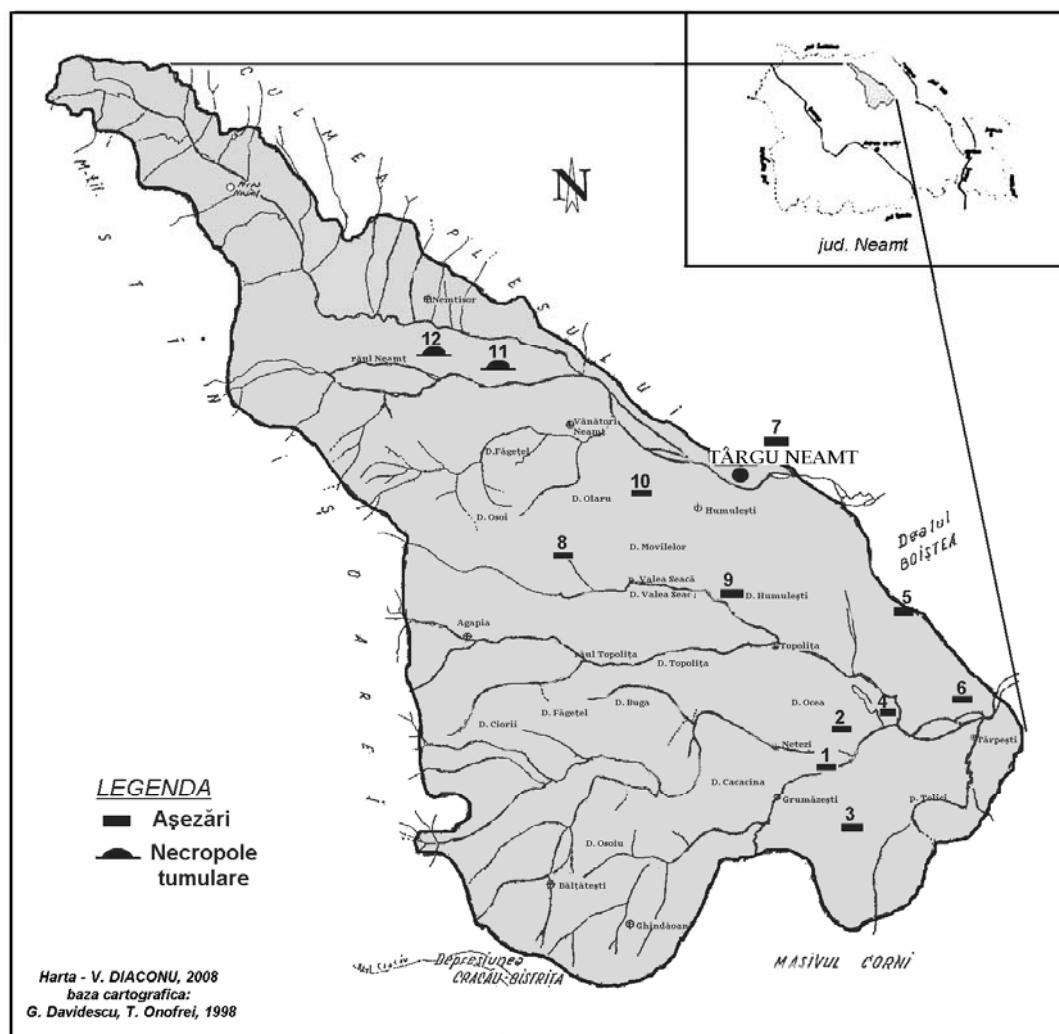

Figura 1 - Harta descoperirilor din secolul IV e.n. în Depresiunea Neamț:

1. Grumăzești - Deleni; 2. Grumăzești - La Hiza; 3. Curechiștea - Teritoriul satului;
4. Topolița - Marginea satului; 5. Boiștea - La vest de sat; 6. Târpești - Marginea satului;
7. Tg. Neamț - Islaz; 8. Tg. Neamț - La Schiteanu; 9. Tg. Neamț - Dealul Humulești;
10. Vânători - La izvoare; 11. Nemțisor - Braniște; 12. Nemțisor - Gura Secului.

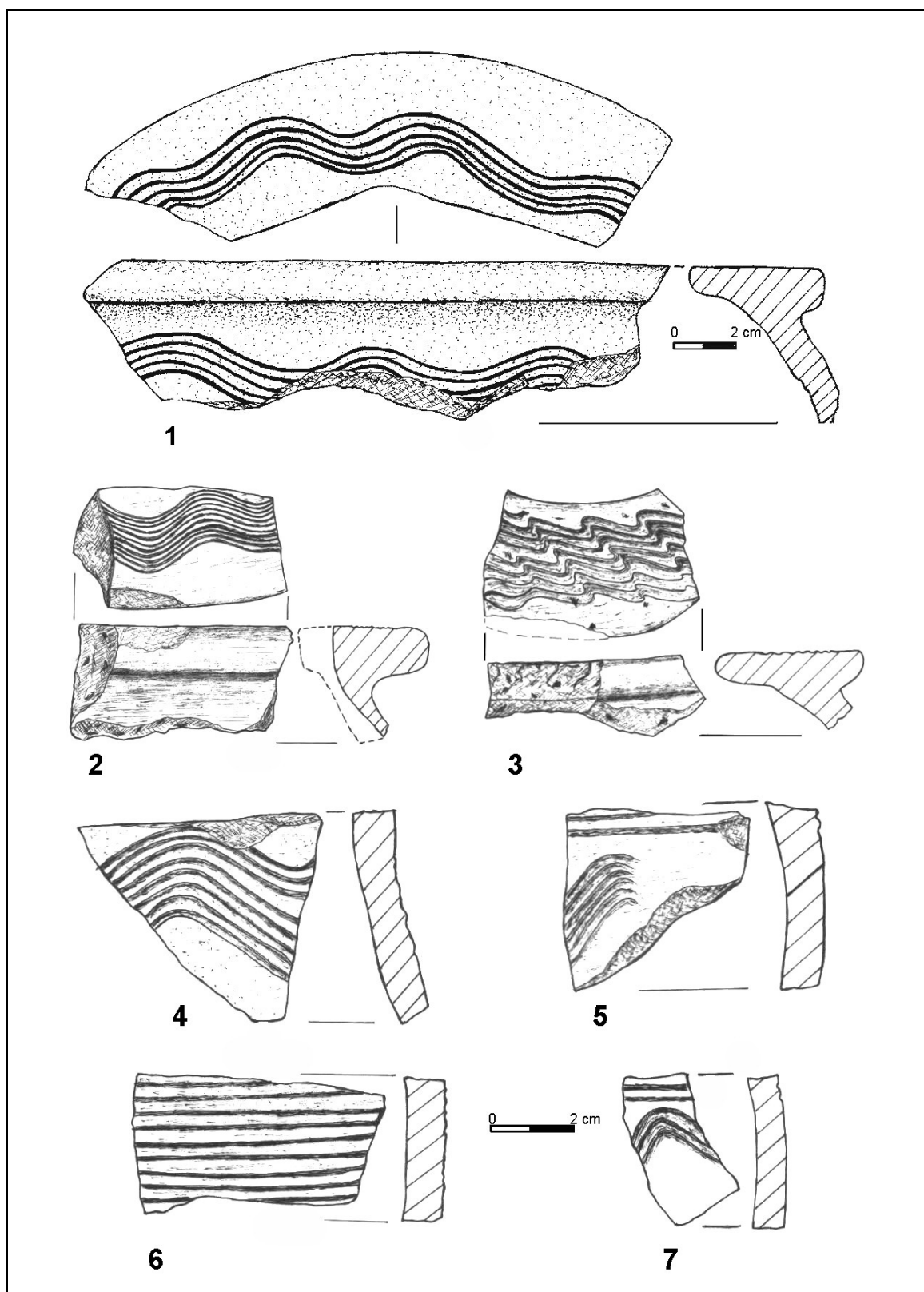

Figura 2 - Fragmente ceramice: 1-7. Vânători-Neamț - *La izvoare*

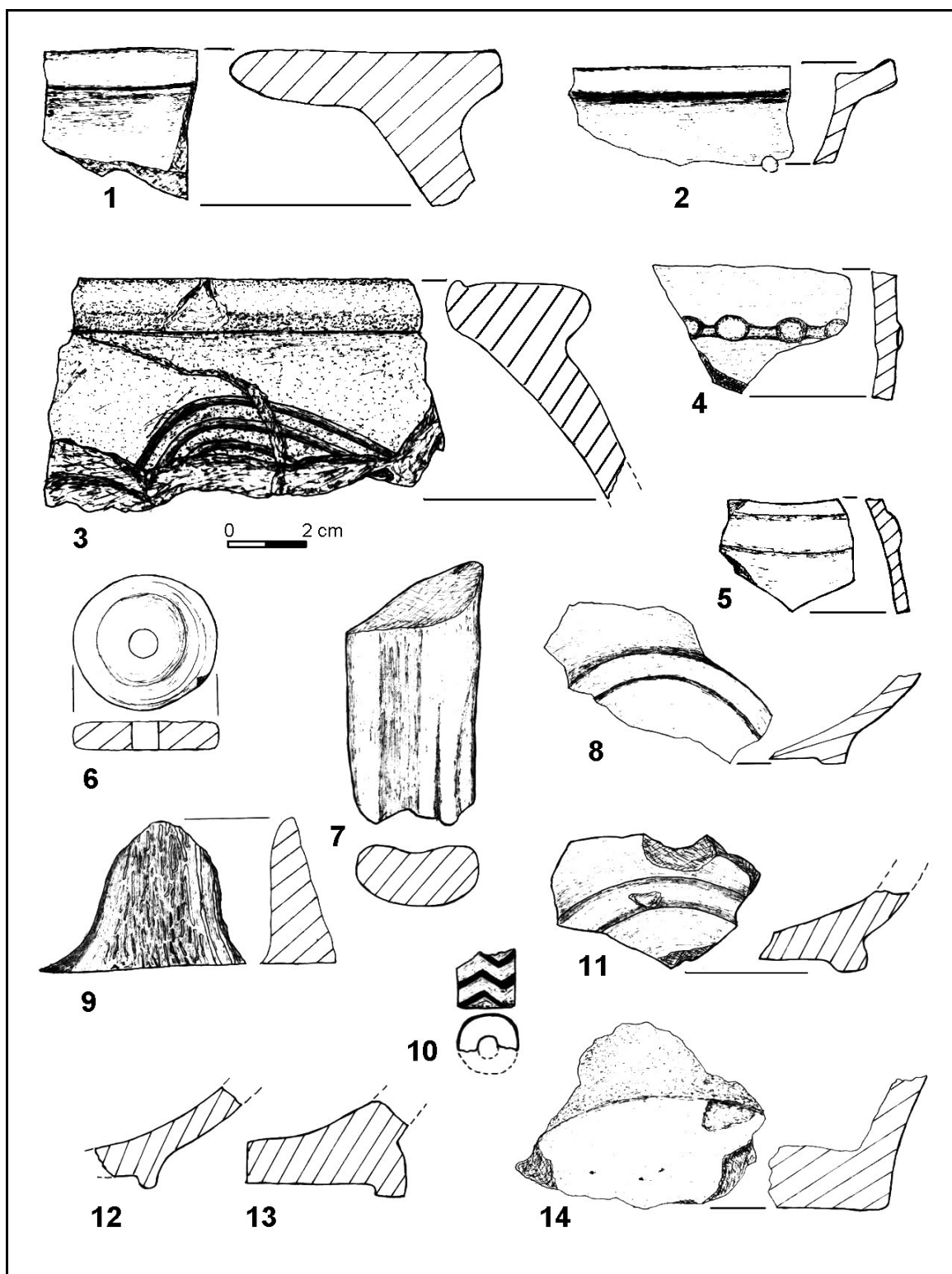

Figura 3 - Fragmente ceramice, fusaiolă (6), corn de cerb (9), mărgică de sticlă (10):
 1, 11. Tg. Neamț - Dealul Humulești; 2, 4-10, 14. Tg. Neamț - La Schiteanu;
 3. Topolița - Marginea satului, 12, 13. Vânători - Neamț - La izvoare.

Figura 4 - Ceașcă; Tg. Neamț - *Islaz*.

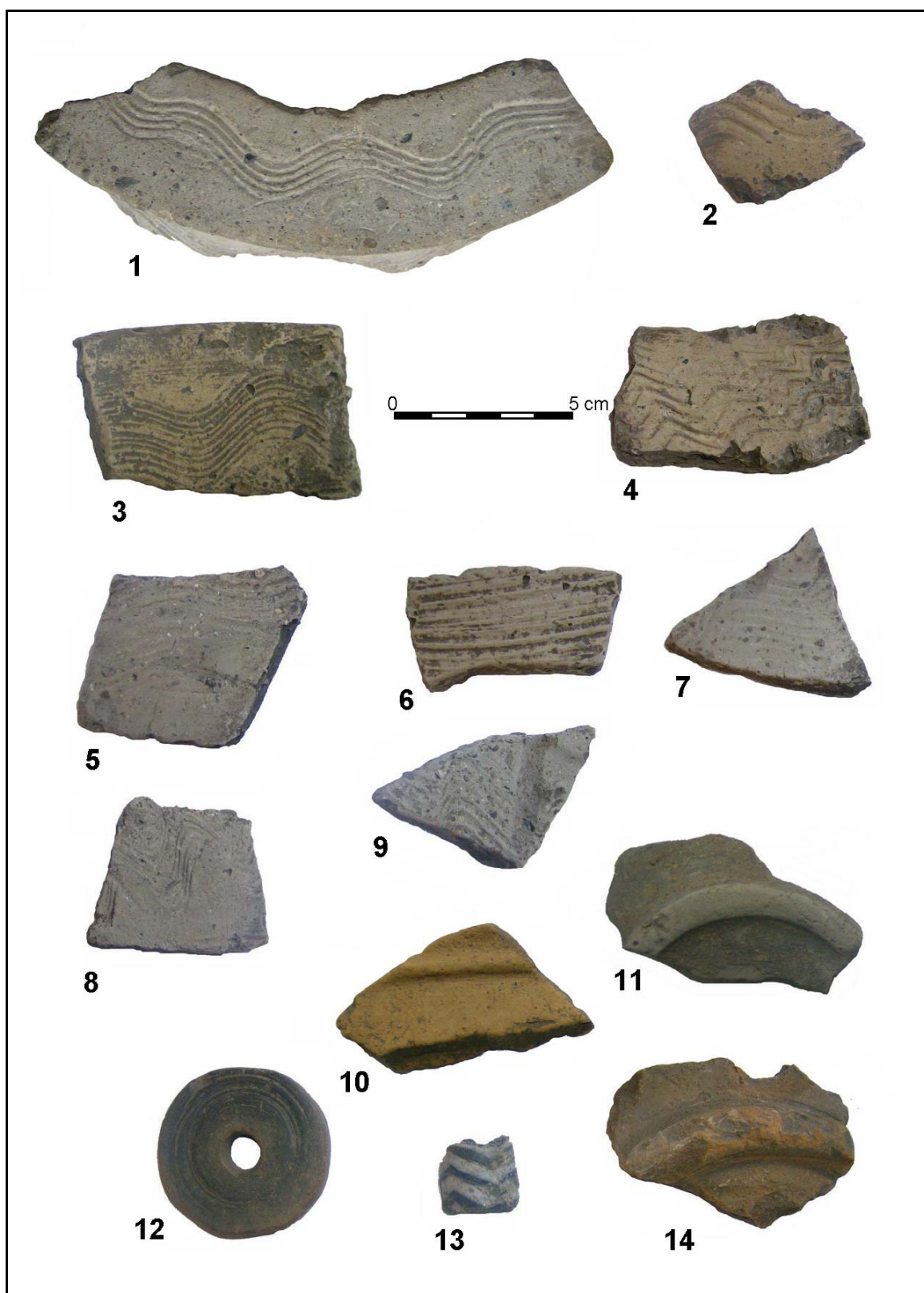

Figura 5 - Fragmente ceramice, fusaiolă (12) și mărgică de sticlă (13):
 1-10. Vânători-Neamț - *La izvoare*; 11-13. Tg. Neamț - *La Schiteanu*; 14. Tg. Neamț - *Dealul Humulești*.

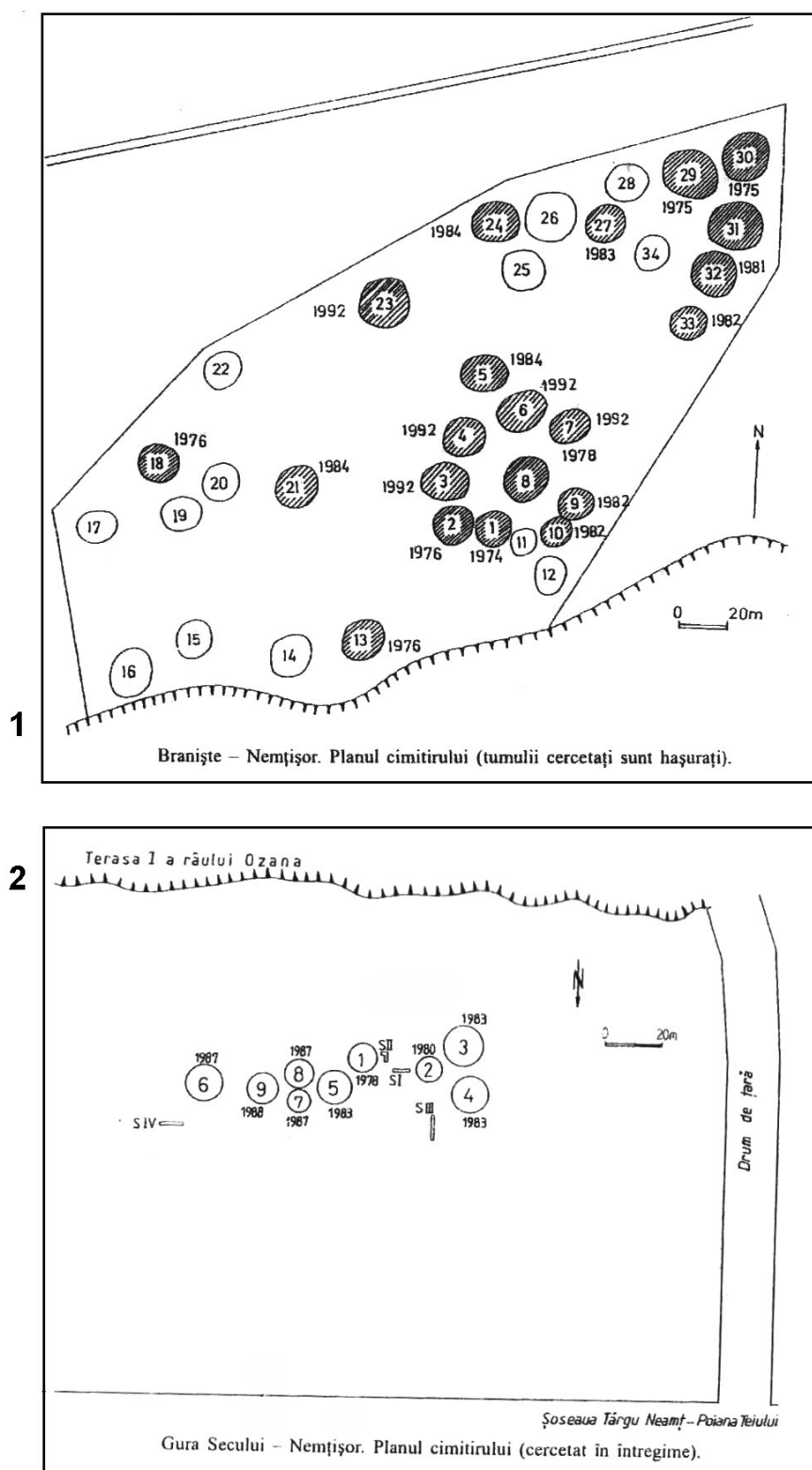

Figura 6 - Planul necropolelor de la Nemțișor:
1. *Braniște*; 2. *Gura Secului* (după V. Mihăilescu-Bârliba, 1997).

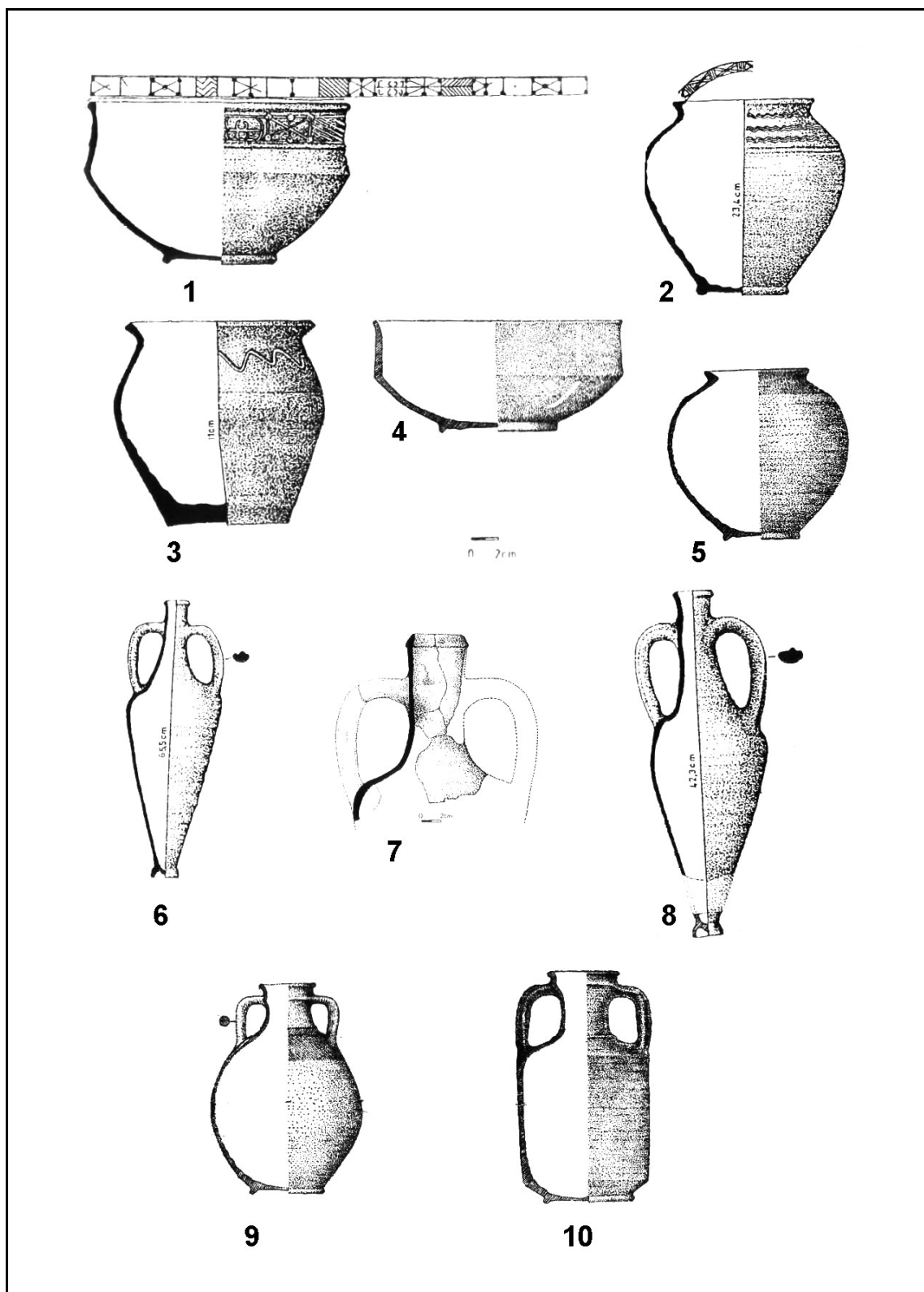

Figura 7 - Ceramică specifică CTC:
 1-9. Nemțișor - *Braniște* (după V. Mihăilescu-Bârliba, 1980).